

Exodus ja sen ajoitus

Lähde: Journal of Creation

(Toimitus: Raamatussa kerrottu heprealaisten tulo Egyptiin ja Exodus on jatkuvasti kiistanalainen asia. Yksimielisyyttä ei ole saatu aikaan ajoituksen suhteen ja monet tutkijat epäilevät Raamatun kertomuksen luotettavuutta. Ohessa yksi mielenkiintoinen näkökulma asiaan).

Exodus, Horace W Petherick, 1839-1919

Perinteisen historiantutkimuksen mukaan Egyptin 18 dynastia hallitsi vuodesta n. 1543 vuoteen 1292 eKr. Raamatun mukaan Exodus voidaan ajoittaa vuoteen n. 1446 eKr. Ristiriita on, että 18 dynastian aikakirjat eivät kerro suurista katastrofeista ja Egyptin armeijan tuhosta, joita Raamatun vitsaukset kuvaavat. Arkeologiset löydöt eivät liioin tue Joosuan johtamaa maan valloitusta tuona aikakautena. Ongelman ratkaisu on, että tietomme Egyptin dynastioista pitäisi uudistaa ja 12. dynastia liittää Mooseksen ja Exoduksen aikaan. Näin sanovat monet tutkijat. Kun näin tehdään, saamme paljonkin todisteita Egyptissä olleesta suuresta orjajoukosta, maata kohdanneesta tuhosta ja äkkinäisestä orjien lähdöstä.

Samalla selittyy se, miksi arkeologia ei juuri löydä todisteita myöhäisemmällä pronssikaudella tapahtuneesta maahanmuutosta nykyisen Israelin alueelle. Jerikon muurien sortuminen ja uuden kansan saapuminen maahan on todettu arkeologisissa kaivauksissa mutta niiden aika ajoitetaan varhaiselle pronssikaudelle. Lähi-idän pronssikaudet ajoitetaan seuraavasti: varhainen kausi n. 3300-2100 eKr., keskikausi n. 2100-1550 eKr., myöhäinen kausi n. 1550-1200 eKr. (Lähteestä riippuen vuosiluvuissa on pientä vaihtelua).

Tässä yhteydessä on tavallisesti otettu esiin kuuluisa arkeologi Kathleen Kenyon (1906-1978), joka tutki

Jerikoa kuuden vuoden ajan löytämättä todisteita kaupungin tuhosta Raamatun ilmoittamana ajankohtana. Kenyonin arvovaltaista tutkimusta on pidetty auktoriteettina ja monet ovat siksi epäilleet Raamatun luotettavuutta tosiasioiden kertojana. Kenyonin mukaan Jeriko oli asumaton 1400 -luvulla eKr. Arkeologiset löydöt tukevat kyllä Raamatun kertomusta Exoduksestakin, mutta koska Raamatun ajanlasku ei sovi arkeologian ajanmääritykseen, Raamatun luotettavuuskin kiistetään. Jerikosta on löydetty kerrostuma, joka selvästi osoittaa muurien sortumisen ja kaupungin tuhon tulipalossa. Kaikki tämä on kuitenkin ajoitettu varhaiselle pronssikaudelle.

Raamatun 1Kun.6:1 mukaan ajoitettu Exodus viittaa siis vuoteen 1446 eKr: "Neljäntenäsadantena kahdeksantenakymmenentenä vuotena siitä, kun israelilaiset olivat lähteneet Egyptin maasta, neljäntenä vuotena siitä, kun Salomo oli tullut Israelin kuninkaaksi, alkoi hän siiv-kuussa, joka on toinen kuukausi, rakentaa temppeliä Herralle." Useimpien historioitsijoiden mukaan Salomo nousi valtaan n. 970 eKr. Hänen neljäs hallitusvuotensa olisi täten ollut 966 eKr. Kun siihen lisätään 480 vuotta tullaan aikaan 1446 eKr. Yleisesti arkeologioiden mukaan Egyptissä piti tuolloin valtaa 18. dynastia. Se on parhaiten tunnettu

Egyptin dynastia ja sen aikana valtaa pitivät useimmat historiasta tutut kuuluisat faaraot, kuten esim. Thutmosis I-III, kuningatar Hatsepsut ja Akhenaten jonka vaimo oli Nefertiti. 18. dynastian aikana Egyptin katsotaan saavuttaneen valtansa huipun.

Tuolta ajalta ei siis arkeologien mukaan löydy todisteita Raamatusta kerrotulle. Silti on useita tutkijoita, jotka epäilevät vallassa olevaa näkemystä ja pitävät sitä virheellisenä. Heidän mukaansa dynastioiden ajoittamisessa on tehty satojen vuosien virhe. Virheen korjaaminen yhdistäisi 12. dynastian Mooseksen aikaan ja tuolloin todisteita Raamatun kuvauksesta alkaakin jo löytyä. Yksi 12. dynastian viimeisistä faaraoista oli Senuwret III. Hänet kuvataan tyrannina. Hänen poikansa Amenemhet III oli isänsä kaltainen. Hänen valtakautensa kesti n. 46 vuotta ja Mooses saattoi syntyä hänen valtakautensa alkuaikana. Amenemhet III aikana mainitaan myös Amenemhet IV, jota epäillään edellisen pojaksi tai kanssahallitsijaksi. Viime mainittu häviää oudosti historian lehdiltä ennen edellisen kuolemaa eikä hänen hautapaikkaansaakaan mainita. Se onkin saanut eräät miettimään, voisiko Amenemhet IV olla Raamatun Mooses?

Faarao Amenemhet III:lla oli lapseton tytär nimeltä Sobeknerefu. Raamatun kertomuksessa faaraon tytär tuli Niilivirran rannalle peseytymään, 2Moos.2:5. Hän sai toki peseytyä ylellisessä palatsissakin, joten peseytyminen Niilissä saattoi myös viitata johonkin muuhun tarkoitukseen. Niilivirran jumala oli Hapi, joka samalla oli myös hedelmällisyyden jumala. Lapseton faaraon tytär saattoikin tulla Niilille

seremoniallisessa tarkoituksessa rukoilla Hapia lapsettomuutensa tähden. Kun samalla ihmeellisesti löydetään pieni vauva yksin kaislaveneessä, se onkin vastaus rukoukseen. Voimme vain kuvitella mitä Sobeknerefu saattoi kokea tuossa hetkessä. Raamattu kertoo, että faaraon tytär ottikin Mooseksen pojakseen, 2Moos.2:10. Sobeknerefusta tuli myös Egyptin hallitsija isänsä kuoleman jälkeen. Hän hallitsi alle 10 vuoden jakson ollen dynastian viimeinen hallitsija.

Vuonna 1991 Peter James julkaisi kirjansa "Centuries of Darkness" jossa hän sanoo Egyptin ajanlaskun tarvitsevan 250 vuoden korjauksen. James on arvostettu brittiläinen arkeologiaan ja muinaishistoriaan erikoistunut tutkija. Kirjan esipuheen kirjoitti Cambridgen yliopiston prof. Colin Renfrew, jonka mukaan historia tarvitsee uudelleen arviointia. Vuonna 1995 David Rohl esitti kirjassa "A Test of Time", että Egyptin ajanlasku olisi 350 vuotta väärässä. Näiden laskelmien mukaan korjattu ajanlasku toisi raamatullisen Exoduksen ja 12. dynastian samaan ajanjaksoon. On myös muita arvostettuja tutkijoita, jotka jakavat saman näkemyksen.

Tiedetään, että 12. dynastian aikana Egyptissä oli orjia rakentamassa pyramideja. Raamattu kertoo kuinka "Egyptiin tuli uusi kuningas, joka ei Joosefista mitään tiennyt. Tämä sanoi kansallensa: 'Katso, israelilaisten kansa on suurempi ja väkevämpi kuin me. Tulkaa, menetelkäämme siis viisaasti heitä kohtaan, että he eivät lisääntyisi eivätkä, jos sota syttyisi, liittyisi hekin vihollisiimme ja sotisi meitä vastaan ja lähtisi maasta pois'", 2Moos.1:8-10. Tunnettu arkeologi Flinders Petrie teki monia kaivauksia Egyptissä. Hän mm. löysi todisteita vieraan kansallisuuden läsnäolosta El Lahunin kaivauksissa. Petrien mukaan "syy heidän Egyptissä ololleen jää selvittämättä". Petrie ei puhunut israelilaisista, koska hän uskoi perinteiseen aikakäsitykseen.

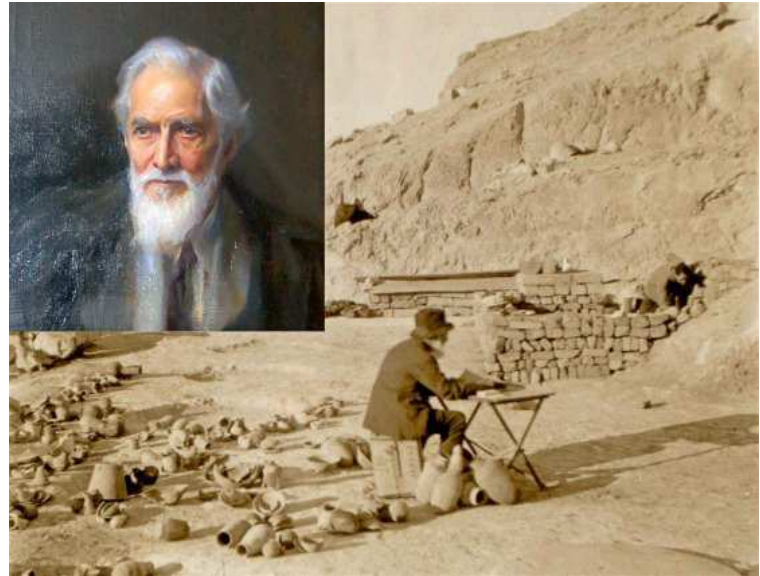
Petrie löysi kaivauksissa löytyneiden talojen lattioiden alta puisia laatikoita, ilmeisesti tarkoitettu vaatteiden tai muiden tavaroiden säilytykseen, mutta jotka löytöhetkellä sisälsivät pienten, vain muutaman kuukauden ikäisten vauvojen maatuneita ruumiita. Raamattu kertoo kuinka faarao käski

heprealaisia kättilöitä surmaamaan syntyvät poikalapset, 2Moos.1:16. Kun kättilöt eivät totelleet, faarao käski kansaansa hävittämään heprealaisten poikalapsia, j.22. Ehkä Petrie löysi juuri näiden surmattujen ja perheensä hautaamien pienokaisten jäänteitä.

Petrien löydöt todistavat myös tämän vieraan kansallisuuden äkkilähdestä maasta. Hän löysi hylättyjä työkaluja, talous- ym. tavaraa mutta ei jälkiä niiden omistajista. Rosalie David kirjoittaa kirjassa "The Pyramid Builders of Ancient Egypt: A Modern Investigation of Pharaoh's Workforce", 1996, Petrien löydöistä: "Jälkeen jätettyjen esineiden määrä, laajuus ja niiden käyttötarkoitus jokapäiväisessä elämässä voi hyvin kertoa, että asukkaiden lähtö on ollut äkillinen ja ennalta arvaamaton." Raamatun mukaan, "egyptiläiset ahdistivat kansaa jouduttaaksensa heidän lähtönsä maasta pois, sillä he ajattelivat: 'Me kuolemme kaikki'. Ja kansa otti taikinansa, ennenkuin se oli hapannut, ja kantoi taikinakaukalonsa vaippoihin käärittyinä olkapäillään", 2Moos.12:33-34.

Raamatun kertomukset Egyptiä kohdanneista vitsauksista ovat sitä luokkaa, että niistä tulisi olla tietoa Egyptin historiassa. Niitä löytyykin, mutta monet jättävät ne huomiotta koska ajanjakso ei täsmää Raamatun ilmoitukseen. Hollannissa Leidenin museossa on papyruskäärö, jossa vitsauksia kuvataan. Niilivirta on kuin verta, tulipalot vaivaavat, ihmisiä sairastuu ja kuolee, nähdään nälkää. Juuri sitä Egypti koki vitsausten aikana ja varmaan vielä pitkään sen jälkeen. Egyptin dynastioiden määrittämisen suoritti egyptiläinen pappi

Flinders Petrie

Manetho 3. vuosisadalla eKr. Hän kirjoitti Egyptin historian ja jakoi hallitsijat eri dynastioihin.

Dynastiat myös taistelivat vallasta toisiaan vastaan ja maa oli välillä sekasorron tilassa. Vasta faarao Neferhotep I valtaan nousun jälkeen keskinäinen sotaisuus vaimeni. Eräät tutkijat pitävät Neferhotepia faaraona, jonka aikana israeliläiset lähtivät Egyptistä. Manethon mukaan hän oli viimeinen faarao ennen kuin seemiläis-aasialaiset hyksot valtasivat Egyptin. Maan, jolta puuttui armeija ja johtaja, valtaus olisikin ollut helppo tehtävä. Manethon mukaan hyksot valtasivat maan "ilman taistelua". Johtuiko se siitä, että faaraon armeija oli jäänyt meren pohjalle?

Israel ottaa vastaan 100 syyrialaista orpolasta (Lähde: Kehilat News)

Israel tarjoaa 100:lle vanhempansa menettäneille syyrialaislapsille turvapaikan. He saavat oikeuden väliaikaiseen asumiseen Israelissa 4 vuoden ajaksi ja sen jälkeen pysyvän Israelin kansalaisuuden. Mikäli lapsilla on muita perheenjäseniä he voivat myös muuttaa Israeliin lasten saatua kansalaisuuden. Tähän mennessä Israelissa on hoidettu n. 2600 sisällissodassa vammautunutta syyrialaista. (Kuinka monta syyrialaista on hoidettu rikkaiden arabimaiden sairaaloissa? Toimitus.) Lapset saapuvat Israeliin kansainvälisten auttaja-järjestöjen kautta. Heidät sijoitetaan Israelin arabikansalaisten perheisiin. Lapset pääsevät kouluun ja harrastuksiin kuten tavallisessa elämässä.

Vielä ei ole selvää koska lapset saapuvat Israeliin. Toki 100 lapsen määrä on pieni verrattuna 4.8 miljoonan pakolaisjoukkoon joka on levinnyt Turkin, Libanonin, Jordanian, Egyptin ja Irakin alueille. Sen lisäksi n. 6.6 miljoonaa ihmistä on siirtynyt maan sisällä paikasta toiseen.

Eräät israeliläiset yritykset toimivat yhteistyössä Jordanian kanssa auttaen pakolaisia. Esim. HomeBiogas yhtiö toimitti 80 000 henkeä käsittävälle Zaatarin pakolaisleirille ruuan valmistukseen tarvittavaa kaasulaitteistoa. Kaasua syntyy leirin jätteistä yrityksen kehittämällä laitteistolla. Israel on ottanut vastaan pakolaisia myös muista maista. Vietnamin sodan aikana (1955-75) vietnamilaisia saapui Israeliin. Libanonista Israel vastaanotti 7000 pakolaista vuonna 2000. Pakolaisia on tullut myös Afrikasta.